

Investigation of the Prospective Classroom Teachers' Attitudes towards Teaching Profession in terms of Various Variables: A Longitudinal Research

Gökhan UYANIK¹

Received: 28 June 2017 , Accepted: 09 October 2017

ABSTRACT

The aim of this research was to examine the prospective classroom teachers' attitudes towards teaching profession in terms of various variables by longitudinally. Longitudinal survey model was used in this study. Research group of the study was constituted by 110 prospective teachers attending the classroom teaching program at Kastamonu University, Turkey. The Attitude Scale towards Teaching Profession, which was developed by Üstüner (2006), was used as data collection tool. One-factor variance analysis was performed in data analysis. Pearson's correlation coefficients were calculated for relational analysis. The results have revealed that the attitudes of the prospective classroom teachers towards teaching profession were significantly different according to the grade level and gender variables. In addition, a moderate positive and significant relationship was found between 4th academic achievement levels of prospective classroom teachers and their attitudes towards teaching profession.

Keywords: Achievement, Attitude, Pre-Service Classroom Teachers, Teaching Profession.

EXTENDED ABSTRACT

Individuals gain a place in society through their profession, makes a living, and builds their future on this basis. At the same time, profession seriously affects the personality of the individuals. The individual's choice of a suitable occupation and their positive attitudes towards his/her profession will contribute to the development of the society as well as his/her happiness. In this sense, choosing the right profession is very important. Teachers' personal tendencies are one of the important factors that affect the orientation of students. In this sense, it can be considered that when the teacher puts himself/herself into action, the student has a positive relationship between this feature and taking his/her sample. Contemporary educational approaches emphasize that the individual can recognize the interests and needs of the profession while choosing the profession and determine the occupations that will meet them and choose the most appropriate ones among them and develop a positive attitude towards the profession. For this, it is very important for the individuals to be more realistic in his/her choice that is to be in conformity with his interests, talents, values and possibilities. In this respect, the importance of the attitude towards the occupation can not be ignored. Considering the issues related to the teaching profession, it is necessary to emphasize attitudes that include the characteristics of teachers' liking, respect and acceptance as an important variable influencing the fulfillment of the roles expected of them. If attitudes towards the teaching profession are determined by scientific research, the shortcomings of pre-service teacher education can be seen. There are ways to find solutions to such shortcomings. In this respect, it is possible to train teachers who will perform their jobs professionally. Prospective teachers can have be positive or negative attitudes towards teaching profession. Therefore, determining the attitudes towards teaching profession of prospective teachers is important. In this sense, the aim of this study was to examine the prospective teachers' attitudes towards the teaching profession according to different variables in the process of four-year undergraduate education. Longitudinal survey model used in this study. Working group of the study was constituted of 110 prospective teachers who were educated in the classroom teaching program between September 2013 and May 2017 Kastamonu University Faculty of Education. Attitude scale towards teaching profession developed by Üstüner (2006) was used as a data collection tool. In data analysis single factor

¹ Assist.Prof.Dr., Kastamonu University, Faculty of Education, guyanik@kastamonu.edu.tr

analysis of variance (ANOVA) and the Bonferroni test was applied for multiple comparisons. Pearson correlation coefficients were calculated for relational analysis. According to the results, it were determined that a significant differences according to gender and grade level variables of prospective classroom teachers attitudes towards teaching profession. The fourth grade female prospective teachers' attitude scale scores were found to be more positive than male prospective teachers. It was determined that a significant increase in the fourth grade positive attitudes level. However, it was seen that a low level positive and significant relationship between the academic achievements and attitudes towards teaching profession at first, second and third graders. In the fourth grade it was found to have an intermediate level positive and significant relationship between the attitudes towards teaching profession and academic achievements. When examining the results, the fourth grade female prospective teachers' attitude scale scores were found to be more positive than male prospective teachers. This result is similar to some studies' findings in the literature. In this study, prospective classroom teachers have positive attitudes towards the teaching profession during the four-year undergraduate education have concluded that increases every year. It was determined that a significant increase in the fourth grade level. This result is similar to some studies' findings in the literature. In addition to these results, it was seen that a low level positive and significant relationship between the academic achievements and attitudes towards teaching profession at first, second and third graders. In the fourth grade it was found to have an intermediate level positive and significant relationship between the attitudes towards teaching profession and academic achievements. Prospective teachers especially in courses on teaching practice it should be made for them to be active. In this case, the pre-service who can contribute to the teaching experience of positive attitudes towards the profession.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Boylamsal Bir Araştırma

Gökhan UYANIK¹

Başvuru Tarihi: 28 Haziran 2017, **Kabul Tarihi:** 09 Ekim 2017

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından boylamsal olarak incelemektir. Araştırmada boylamsal tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Eylül 2013 ve Mayıs 2017 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği lisans programında dört yıl boyunca eğitim alan 110 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Üstüner (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek faktörlü varyans analizi ve çoklu karşılaştırma için Bonferroni testi uygulanmıştır. İlişkisel analizler için pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta öğretmen adaylarının akademik başarılarıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının dördüncü sınıftaki akademik başarılarıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında ise orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Başarı, Öğretmenlik Mesleği, Sınıf Öğretmeni Adayları, Tutum

1. Giriş

Meslek, toplumsal yaşamdaki işbölümü sonucu meydana gelen yaşamsal bir olgu olup, toplumsal yaşamın sürdürülmesinde önemlidir (Sönmez, Senemoğlu, Alkan, Bircan, Karakütük ve Yanpar, 2000). Birey toplum içinde mesleği aracılığıyla bir yer edinir, geçimini sağlar, geleceğini bu temel üzerine inşa eder. Aynı zamanda meslek bireyin kişiliğini ciddi anlamda etkiler (Aslan ve Köksal-Aksoy, 2006). Bireyin kendi kişiliğine uygun bir meslek seçmesi ve mesleğine yönelik tutumlarının pozitif olması bireyin kendini mutlu edeceği gibi, toplumun kalkınmasına da katkı sağlayacaktır. Bu anlamda, doğru meslek seçiminin önemi büyüktür. Benlik yapısıyla uyumlu bir meslek, bireyin benliğini güçlendirirken, benlik yapısıyla uyumlu olmayan bir meslek birey için ciddi sıkıntılar oluşturur. Benzer şekilde, benliği ile uyumlu bir mesleğe sahip olan bireylerin daha başarılı ve verimli olmaları beklenirken, benliği ile uyumsuz bir mesleğe sahip olan bireylerin çatışma ve doyumsuzluk yaşama olasılıkları oldukça yüksektir (Arıcak ve Dilmaç, 2003). Bu bağlamda, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi ve ortaya çıkan bulgular doğrultusunda bu tutumlarının geliştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması şarttır (Özder, Konedra ve Perkan-Zeki, 2010).

Yılmaz (1996), öğretmenliğin dinamik bir meslek olduğunu ve öğretmenin kendini yetiştiren kurumların kazandırdıkları ile bütün meslek yaşamı boyunca yetinmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanında mesleğin yöntem boyutunun en az içerik boyutu kadar önemli olduğunu ve bir konuyu bilmenin çoğu zaman onu öğretebilmek için yeterli olmadığını söyleyerek mesleğe karşı olumlu tutum içinde olmanın bu sorunların üstesinden gelebilmek için ön koşul olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin kişisel eğilimleri, öğrencilerin yönelimini etkileyen önemli unsurlardan biridir. Bu anlamda, öğretmenin kendini işine vermesi ile öğrencinin onu bu özelliği ile örnek alması arasında olumlu bir ilişki olduğu düşünülebilir. Kısacası öğretmen davranışlarının niteliği, eğitim sisteminin amaçlarına ulaşabilmesine etki eden önemli değişkenlerden biridir. Bu konuda yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde, öğretmen adaylarının meslek hayatına başlamadan önce kazandıkları bilgi, beceri, davranış ve tutumlarının önemli bir etken olduğu üzerinde durulmaktadır. Çünkü dünyadaki bu değişim ile birlikte değişen ve gelişen öğretmen ve öğrenci rolleri de farklılaşmıştır. Klasik eğitim sisteminin geleneksel olan sert mizaçlı, katı disiplinli, sınıfta sadece kendisinin konuşma hakkı olan öğretmen, modern eğitim sisteminin ortaya

¹ Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, guyanik@kastamonu.edu.tr

koyduğu öğrenci merkezli öğretim nedeniyle artık öğrenmenin sorumluluğunu öğrenci ile paylaşmak durumunda kalmıştır (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007).

Çağdaş eğitim yaklaşımları, bireyin meslek tercihi yaparken ilgi ve gereksinimlerini fark edebilmesini ve bunları karşılayacak meslekleri belirleyerek bunlar arasından kendine en uygun olanı tercih edebilmesini ve mesleğe karşı olumlu tutum geliştirilmesini önemle vurgulamaktadırlar. Bunun için bireyin yapacağı tercihinde daha gerçekçi davranması yani ilgi, yetenek, değer ve olanaklarıyla uygunluk içerisinde olması çok önemlidir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007). Bu bakımdan mesleğe yönelik tutumun önemi göz ardı edilemez. Öğretmenlik mesleği ile ilgili sorunlar düşünüldüğünde, öğretmenlerin kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmelerini etkileyen önemli bir değişkenin, öğretmenliği sevmeye, saygı duyma ve benimseme özelliklerini kapsayan tutumları üzerinde durmak gerekli görülmektedir (Pehlivan-Baykara, 2008). İnsan, bir yandan toplum içinde yaşayan ve çeşitli gruplarla etkileşim içinde olan sosyal bir varlık; diğer yandan birey olma özellikleri gösteren psikolojik ve karmaşık bir sistemdir. Doğduğu andan itibaren çevresiyle etkileşime giren insan çeşitli kişilik özellikleri, davranış biçimleri, yaşam felsefesi ve tutumlar geliştirerek sosyalleşmektedir. Bu sosyalleşme süreci içinde tutumlar önemli bir yere sahiptir (Temizkan, 2008). Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir. Tutumlar da bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını birbirleriyle uyumlu kılarak etkiler (Pehlivan-Baykara, 2008).

Mesleğe yönelik tutum ise mesleğin nasıl yapılacağını belirlemektedir (Şenel, Demir, Sertelin, Kılıçaslan ve Köksal, 2004). Bu durumda, mesleğini seven öğretmenlerin başarılı olma olasılıkları da sevmeyenlere göre daha yüksek olacaktır. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde ise meslek bilinci edinmeleri etkili görülmektedir. Bu nedenle, hizmet öncesi eğitimin özellikle ilk yıllarında öğretmen adaylarına öğretmenliğin bir uzmanlık mesleği olduğu bilinci kazandırılmalıdır (Şimşek, 2005). Öğretmenlerin özellikle hizmet öncesi eğitimleri sırasında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerin yanında mesleğe yönelik olumlu duyuşsal özellikler kazanmaları beklenmektedir. Duyuşsal özelliklerin önemli öğelerinden biri olan tutumlar, eğitim araştırmalarında sıkça ele alınan kavramlardandır (Başbay, Ünver ve Bümen, 2009). Bireylerin davranışlarının incelenmesinde davranışın belirleyicilerinden birisi olarak tutumlar araştırmaya ve incelenmeye değer görülmektedir. İlgili literatürde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelendiği farklı çalışmalar bulunmaktadır (Aksoy, 2010; Pehlivan-Baykara, 2008; Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Bulut, 2009; Bulut ve Doğan, 2006; Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2004; Çapa ve Çil, 2000; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Doğan ve Çoban, 2009; Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007; Şahin-Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010; Terzi ve Tezci, 2007; Uyanık, 2017). Tutumlar nesnelere, insanlar ya da olaylar hakkında olumlu ya da olumsuz değerlendirme ifadeleridir ve insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder (Robbins, 1994). Hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarının da öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu veya olumsuz tutumları olabilir. Bazı eğitim fakültesi öğrencileri öğrenim gördükleri lisans programına sevecek ve isteyerek kayıt yaptırmış iken, bazı öğrenciler öğrenim gördükleri lisans programına istemeyerek kayıt yaptırmış olabilirler. Bu durumda olan öğrencilerin de öğretmenlik mesleğini sevmesi ve mesleğe ilişkin olumlu tutuma sahip olması zor olabilecektir. Bu sebeple, öğretmenliğe ilişkin tutumların belirlenmesi ve öğretmen adaylarında bu tutumların nasıl oluştuğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

Bilimsel araştırmalarla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar belirlenirse, hizmet öncesi öğretmen eğitiminin eksiklikleri görülebilir. Bu şekilde tespit edilecek eksikliklere çözüm yolları bulunabilir. Bu sayede, mesleğini sevecek icra edecek öğretmenlerin yetiştirilmesi sağlanabilir. Bu araştırma, eğitim-öğretim sürecinin temelinde görev yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının hizmet öncesinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesini sağlayan bir araştırma olması bakımından önemlidir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar boylamsal olarak incelemektir. Ayrıca, dört yıllık süreçte çeşitli değişkenlere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında yaşanan değişimleri karşılaştırmaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, eğitim-öğretim sürecinin temelinde görev yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının hizmet öncesinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesini sağlayan bir araştırma olması bakımından önemlidir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, sınıf eğitimi lisans programında

öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar boylamsal olarak incelemektir. Ayrıca, dört yıllık süreçte çeşitli değişkenlere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında yaşanan değişimleri karşılaştırmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarı düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma boylamsal tarama modelindedir. Boylamsal tarama araştırmaları eğilim belirlemek, ortak özelliği olan bir grubu incelemek veya aynı kişilerin zamana bağlı değişimlerini araştırmak amacıyla yapılabilir (Fraenkel ve Wallen, 2006).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde sınıf öğretmenliği lisans programına başlayan ve 2016-2017 eğitim-öğretim yılında sınıf eğitimi lisans programından mezun olan 110 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Üstüner (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. 5'li likert türünde geliştirilen ölçek, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yansıtan toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Tutum ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 170, en düşük puan ise 34 olarak değerlendirilmiştir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun olumlu olması, düşüklüğü ise olumsuz olması anlamına gelmektedir. Ölçeğin ölçüt geçerliğinin .89, puan kararlılığına ilişkin güvenilirlik katsayısının .72, iç tutarlılık katsayısının ise .93 olduğu belirlenmiştir. Geliştirilen tutum ölçeği Mayıs 2014, Mayıs 2015, Mayıs 2016 ve Mayıs 2017 tarihlerinde olmak üzere toplamda dört defa aynı çalışma grubuna uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının akademik başarı puanları, buldukları ders dönemi itibarıyla elde ettikleri genel akademik ortalamaları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Puan aralıkları, dörtlük not sisteminde (2,00-2,49), (2,50-2,99), (3,00-3,49) ve (3,50-4,00) olmak üzere dört aralık şeklinde belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler, SPSS 21.0 istatistik paket programı üzerinde çözümlenmiştir. Verilerin analizinde bağımsız t-testi, tekrarlı ölçümler için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ve çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. İlişkisel karşılaştırma için Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Veriler $p < .05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız t-testi kullanılmıştır. Bağımsız t-testi sonuçları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-testi Sonuçları

Sınıf	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS.	Sd	t	p
Birinci Sınıf	Kadın	78	115.17	14.83	108	.296	.767
	Erkek	32	114.28	13.39			
İkinci Sınıf	Kadın	78	116.35	6.62	108	1.501	.136
	Erkek	32	114.25	6.86			
Üçüncü Sınıf	Kadın	78	118.12	6.56	108	-.078	.938
	Erkek	32	118.25	9.23			
Dördüncü Sınıf	Kadın	78	126.42	10.82	108	2.254	.026*
	Erkek	32	121.34	10.52			

Tablo 1’de, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf düzeylerinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t_{(108)} = .296$, $p > .05$; $t_{(108)} = 1,501$, $p > .05$; $t_{(108)} = -.078$, $p > .05$). Bu bulgu, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf düzeylerinde cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Buna göre, kadın ve erkek öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinin birinci, ikinci ve üçüncü yıllarında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Dördüncü sınıf düzeyinde ise cinsiyet değişkenine göre, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($t_{(108)} = 2.254$, $p < .05$). Tutum ölçeğinden elde edilen aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında, kadın öğretmen adaylarının ortalama puanının ($\bar{X} = 126.42$), erkek öğretmen adaylarının puanından ($\bar{X} = 121.34$) yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre, dördüncü sınıfta kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tekrarlı ölçümler için tek faktörlü ANOVA testi kullanılmıştır. Yapılan ANOVA analizi sonucunda ortaya çıkarılan ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 2’de, anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirten sonuçlar Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Tutum Ölçeği Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS.
Birinci Sınıf	110	114.91	14.37
İkinci Sınıf	110	115.74	6.73
Üçüncü Sınıf	110	118.16	7.39
Dördüncü Sınıf	110	124.94	10.93

Tablo 2’de, sınıf öğretmeni adaylarının birinci sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ortalama puanının $\bar{X} = 114.91$, ikinci sınıfta $\bar{X} = 115.74$, üçüncü sınıfta $\bar{X} = 118.16$ ve dördüncü sınıfta $\bar{X} = 124.94$ olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Deneklerarası	13451.33	109	123.407			
Ölçüm	6826.716	3	2275.572	22.54	.000	4-1, 4-2, 4-3
Hata	33008.534	327	100.944			
Toplam	53286.58	439				

Tablo 3'e göre, sınıf öğretmeni adaylarının birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta belirlenen öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir $F(3, 327) = 22.54, p < .05$. Belirlenen bu farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Bonferroni testi kullanılmıştır. Buna göre, öğretmen adaylarının dördüncü sınıftaki tutum ölçeği aritmetik ortalama puanının ($\bar{X} = 124.94$), birinci ($\bar{X} = 114.91$), ikinci ($\bar{X} = 115.74$) ve üçüncü sınıftaki puanından ($\bar{X} = 118.16$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre, sınıf öğretmeni adaylarının lisans eğitimi sürecinin birinci, ikinci ve üçüncü yıllarında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzer düzeyde olduğu söylenebilir. Fakat lisans eğitimlerinin dördüncü yılında bu tutumlarında anlamlı düzeyde bir artış olduğu görülmüştür. Bu bulgu, sınıf öğretmeni adaylarının dördüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının, sınıf düzeylerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarı düzeyleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu belirlemek amacıyla, Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Bu sonuca ilişkin veriler Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4

Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki

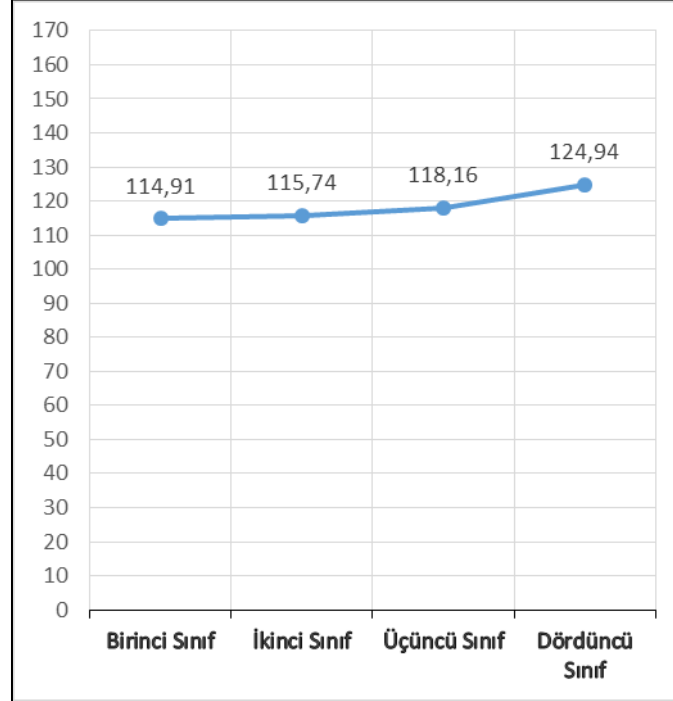
Sınıf Düzeyi	Puan	N	\bar{X}	SS.	r	p
Birinci Sınıf	TÖ	110	114.91	14.37	.241*	.011
	ABP	110	2.41	.77		
İkinci Sınıf	TÖ	110	115.74	6.73	.229*	.028
	ABP	110	2.63	.59		
Üçüncü Sınıf	TÖ	110	118.16	7.39	.207*	.048
	ABP	110	2.82	.69		
Dördüncü Sınıf	TÖ	110	124.94	13.93	.417**	.000
	ABP	110	2.97	.77		

TÖ: Tutum Ölçeği

ABP: Akademik Başarı Puanı

Tablo 4'e göre, sınıf öğretmeni adaylarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r = 0.241, p < .05$; $r = 0.229, p < .05$; $r = 0.207, p < .05$. Bu bulgulara göre, öğretmen adaylarının akademik başarılarıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Dördüncü sınıfta ise öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik başarı

arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.417$, $p<.05$. Bu bulguya bakarak, dördüncü sınıfta sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında doğru bir orantı olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumları arttıkça, akademik başarı düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Dört yıllık araştırma sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında gerçekleşen değişime ilişkin çizgi grafik, Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Lisans Öğrenimi Süresince Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarındaki Değişim

Şekil 1’e bakıldığında, sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimlerinin birinci, ikinci ve üçüncü yıllarında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzer seviyede olduğu görülmektedir. İlk yıldan itibaren ikinci ve üçüncü yıllarda artma eğilimi gösteren öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlar, dördüncü sınıfta anlamlı düzeyde artış göstermiştir. Buna göre, sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimlerinin ilk üç yılında öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının nispeten düşük olduğu, dördüncü yılda ise öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının dört yıl süren lisans eğitimi sürecindeki öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları boyutsal olarak incelenmiştir. Öğretmen adaylarının tutum ölçeği ortalama puanları; cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Bununla birlikte, dört yıllık öğrenimleri boyunca akademik başarıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta kadın ve erkek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Fakat dördüncü sınıfta kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği aritmetik ortalama puanı ile erkek öğretmen adaylarının ortalama puanı arasındaki farkın kadın öğretmen adaylarının lehine istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($t_{(108)}= 2.254$, $p<.05$). Bu durumun ortaya çıkma sebeplerinden biri, bizim toplumumuzdaki kadınların öğretmenlik mesleğini diğer meslek gruplarına oranla daha fazla tercih etmesi olabilir. Bu sonuç, ilgili literatürde yer alan kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğu bazı araştırmaların (Aksoy, 2010; Pehlivan-Baykara, 2008; Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Çapa ve Çil, 2000; Doğan ve Çoban, 2009; Öntaş, 2016; Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007; Terzi ve Tezci, 2007; Uyanık, 2017) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Buna karşın ilgili literatürde, kadın ve erkek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığına belirlendiği çalışmalara

da rastlanmıştır (Bulut, 2009; Bulut ve Dođar, 2006; akır, Erkuş ve Kılıç, 2004; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Şahin-Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010).

Bu araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının dört yıllık lisans eğitimleri süresince öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının her yıl artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlara göre, öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumların birinci sınıftan itibaren her sınıf düzeyinde giderek arttığı ve dördüncü sınıftaki puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış gösterdiği tespit edilmiştir $F(3, 327)=22.54, p<.05.$ Bu sonuç; çapa ve il (2000); Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen (2007); Sağlam (2008) ve Uyanık'ın (2017) araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Buna karşın Özder, Konedralı ve Zeki (2010); Pehlivan-Baykara (2008); Serin, Güneş ve Değirmenci (2015); Terzi ve Tezci (2007) yaptıkları çalışmalarında sınıf düzeyi değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Uyanık (2017) sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını boylamsal olarak incelediği araştırmasında, öğretmen adaylarının birinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. İkinci sınıftaki akademik başarıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Özder, Konedralı ve Zeki (2010) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Bu araştırmanın sonucunda da öğretmen adaylarının birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dördüncü sınıftaki akademik başarıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında ise orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun, akademik başarı üzerinde düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Dördüncü sınıfta ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları ile akademik başarıları arasındaki korelasyon katsayısına bakılarak, öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlardaki artışın akademik başarının da artmasını sağladığı düşünülebilir. Bu anlamda, öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri süresince verilecek eğitimin önemi büyüktür. Özellikle eğitim ve öğretim ile ilgili meslek bilgisi derslerinin ve okul deneyimi/öğretmenlik uygulaması gibi derslerin bu süreçteki etkisi göz ardı edilemez. Belirtilen bu tür derslerin öğretmen eğitiminin temelini oluşturduğu düşünülebilir. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının uygulama sırasındaki uygulama öğretmenleriyle olan birliktelikleri ve geçirdikleri süre kimi zaman istenilen şekilde olumlu geçmemekte ve öğretmen adayları meslekleri ile ilgili rehber öğretmenlerden kaynaklı olumsuz mesleki deneyim yaşayabilmektedirler. Öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce yaşadıkları olumsuz mesleki deneyimlerin mesleğe olan bakış ve yaklaşımı da olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Bu olumsuz deneyimlerin çoğalmasında mesleği yapmaya yönelik duyulan heyecanı da olumsuz etkileyebilmektedir. Öğretmenlik basamağının henüz başında olan öğretmen adaylarının bu olumsuz yaşantılarının en aza indirilmesi, öğretmenlik mesleğine ilişkin düşüncelerini olumlu yönde etkileyeceği ileri sürülebilir (Öntaş, Atmaca ve Kaya, 2017). Bu nedenle özellikle uygulama okullarında görev yapan deneyimli sınıf öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Onların da öğretmen adaylarına iyi birer örnek teşkil etmesi, aday öğretmenlerin ileride daha iyi birer öğretmen olmaları hususunda belirleyici bir faktör olacaktır.

Öğretmen adaylarına lisans öğrenimi sürecinde özellikle öğretim ile ilgili derslerde kendilerinin aktif olmalarına yönelik uygulamalar yaptırılmalıdır. Bu durum, hizmet öncesinde öğretmenlik deneyimini yaşayan öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlayabilir. Mesleğe karşı olumlu tutumlara sahip olan öğretmenler de geleceğimizin teminatı olan yeni nesillerin daha iyi yetiştirilmesinde etkili olacaklardır. Bu anlamda, eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle öğretim ile ilgili derslerde bizzat öğrencinin aktif olacağı yöntemlerle dersler işlenmelidir. Öğrencilerle çift yönlü iletişime geçilmeli ve onların da dersin işleyiş süreci hakkında görüşleri alınmalıdır. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması kapsamında il merkezlerindeki okullarda uygulamalar yapılmaktadır. Buna ek olarak, bulunan illere bağlı bazı köylerdeki köy okullarıyla iletişime geçip, o okullardaki öğretmenlerle işbirliği yapılabilir. Bu şekilde, öğretmen adaylarının hizmet öncesinde mesleğe ilişkin çeşitli deneyimler kazanmaları sağlanabilir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bu tür araştırmaların devam etmesinin gerektiği düşünülmektedir. Tutumlar çeşitli etkenlerden dolayı

değişebilmektedir, bu yüzden belirlenen olumlu veya olumsuz tutumların hangi nedenlerden kaynaklandığının daha detaylı incelenmesi için bu konuda nitel çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 197-212.
- Arıca, T. & Dilmaç, B. (2003). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-8.
- Aslan, D. & Köksal-Aksoy, A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Başbay, M., Ünver, G. & Bümen, N. T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: Boylamsal bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), 345-366.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. & Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Bulut, H. & Doğan, Ç. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-27.
- Çakır, Ö., Erkuş, A., ve Kılıç, F. (2004). *Öğretmenlik meslek bilgisi programının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.
- Demirtaş, H., Cömert, M. & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-110.
- Doğan, T. & Çoban, E. A. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Erdem, A. R. & Şimşek, S. (2000). *PAÜ eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenliği seçmelerinde etkili olan faktörler*. II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. (6. Baskı). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Öntaş, T. (2016). Employment and first year experience of beginner primary school teachers at private educational institutions. *Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2), 195-208.
- Öntaş, T., Atmaca, T. & Kaya, B. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının uygulama deneyimlerinin mesleki sosyalizasyon süreci olarak incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 550-577.
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 145-159.
- Özbek, R., Kahyaoglu, M. & Özgen, N. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 221-232.
- Özder, H., Koneduralı, G. & Zeki-Perkan, C. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 253-275.
- Pehlivan-Baykara, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Robbins, S. (1994). *Örgütsel davranışın temelleri*. (Çev: S. A. Öztürk) Eskişehir: ETAM Basım Yayın.
- Serin, M. K., Güneş, A. M. & Değirmenci, H. (2015). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleğe yönelik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 4(1), 21-34.
- Sönmez, V., Senemoğlu, N., Alkan, C., Bircan, I., Karakütük, K. & Yanpar, T. (2000). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Şahin-Taşkın, Ç. & Hacıömeroğlu, G. (2010). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları: Nitel ve nicel verilere dayalı bir inceleme. *İlköğretim Online*, 9(3), 922-933.
- Şenel, H. G., Demir, İ., Sertelin, Ç., Kılıçaslan, A., & Köksal, A. (2004). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları*, 15(4), 99-109.
- Şimşek, H. (2005). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-26.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.
- Terzi, A. R. & Tezci, E. (2007). Necatibey eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 593-614.

- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Uyanık, G. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Boylamsal bir araştırma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 185-195.
- Yılmaz, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (1. Baskı). Öz Eğitim Yayınları: İstanbul.